

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
в. ректора
Рівненського державного
гуманітарного університету
проф. О.М. Немеш
«_____» _____ 2020 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 032 «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»
для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня)
молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не
менше одного року здобувають ступінь бакалавра**

Схвалено вченою радою факультету історії, політології та міжнародних відносин
Протокол № 3 від «27» березня 2020 р.

Голова вченої ради
Факультету історії, політології та міжнародних відносин проф. В.М.Шеретюк

Схвалено навчально-методичною комісією факультету історії, політології та міжнародних відносин
Протокол № 3 від «27» березня 2020 р.

Голова навчально-методичної комісії факультету історії,
політології та міжнародних відносин проф. Л.Ю.Галуха

Голова фахової атестаційної комісії проф. В.М.Шеретюк

Розробники:

 проф. Л.Ю.Галуха
 проф. Р.П. Давидюк
 доц. І.О. Десятничук
 проф. В.М. Шеретюк

Рівне – 2020

Програма фахового випробування зі спеціальності 032 «Історія та археологія» для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра / Л. Галуха, Р. Давидюк, І. Десятничук, В. Шеретюк. Рівне: РДГУ, 2020. 34 с.

Розробники:

Галуха Л.Ю., доцент, кандидат історичних наук кафедри історії України РДГУ
Давидюк Р.П., професор, доктор історичних наук кафедри історії України РДГУ
Десятничук І.О., доцент, кандидат історичних наук кафедри історії України РДГУ, зав. кафедри історії України РДГУ.
Шеретюк В.М., професор, кандидат історичних наук, декан історико-соціологічного факультету РДГУ.

Рецензенти:

Жилюк С.І., д.і.н., професор, Національний університет «Острозька академія».
Шеретюк Р.М., д.і.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет.

Програма фахового випробування зі спеціальності 032 «Історія та археологія» для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавра» на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня) молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не менше одного року здобувають ступінь бакалавра визначає вимоги до рівня підготовки вступників, зміст основних освітніх компетенцій, критерії оцінки відповідей вступників, рекомендовані літературні джерела.

Розглянуто на засіданні кафедри історії України (протокол № 1 від 10 січня 2020 р.)

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ	5
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ	29
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС	33

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступні випробування із фундаментальних дисциплін є перевіркою готовності випускників вищих навчальних закладів до навчання у магістратурі спеціальності «Середня освіта (Історія)».

У зміст програми вступних випробувань включено матеріали з навчального курсу «Історія України».

Програма вступних випробувань передбачає аналітичний підхід до розкриття поставлених проблем, глибокого опанування фактологічного матеріалу, висвітленого у навчальних посібниках та підручниках для студентів-істориків вищої школи, використання новітніх наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, опублікованих у фахових історичних виданнях та монографіях. Це спонукає вступників до глибокого та детального розуміння та розкриття поставлених проблем.

Враховуючи профіль майбутньої спеціальності, вступники мають продемонструвати:

- розуміння суті і глибини поставленої проблеми;
- вміння аналітично розкрити матеріал;
- вміння творчо підходити до застосування набутих знань у практичній роботі.

Відповіді вступників мають бути чіткі, лаконічні, змістовні, повинні засвідчити про готовність до навчання у магістратурі за обраною спеціальністю.

Порядок проведення вступного випробування:

- Допуск до вступного випробування вступників здійснюється за умови наявності екзаменаційного листа та документа, який засвідчує особу (паспорта, свідоцтва про народження тощо);
- вступне випробування проводиться згідно з розкладом, складеним приймальною комісією РДГУ;
- вступникам, які беруть участь в усіх вступних випробуваннях дозволяється мати при собі ручку з чорнилом (пастою);
- вступник отримує тільки один комплект екзаменаційних завдань, заміна завдань не дозволяється;
- вступник має право звернутися до екзаменаторів з проханням щодо уточнення умов завдань;
- під час вступного випробування не дозволяється порушувати тишу, спілкуватися з іншими вступниками, користуватися електронними, друкованими, рукописними інформаційними джерелами;
- запис відповіді на екзаменаційні завдання здійснюється в аркуші усної відповіді, під якою ставиться підпис вступника та членів екзаменаційної комісії;
- випускники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин у визначений розкладом час, до участі у подальших випробуваннях та в конкурсі не допускається; за наявності поважних причин, підтверджених документально, вступники можуть бути допущені до пропущеного вступного випробування (випробувань) з дозволу відповідального секретаря приймальної комісії в межах встановлених термінів та розкладу вступних випробувань;
- перескладання вступних випробувань не дозволяється.

Оцінювання відповіді на вступному випробуванні за 200-бальною шкалою, відповідно до повноти і правильності відповіді.

Час, відведений на проведення вступного випробування в усній формі (відповідно до наказу МОН України від 27 серпня 2002 року № 450) – 0,25 год. на одного вступника.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Тема. Первісне суспільство на території України

Першоначала людського життя на території сучасної України. Палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Виникнення скотарства і землеробства. Трипільська культура. Мідь, бронза, залізо. Індо-арійці. Індо-іранці. Кіммерійці. Державні утворення неслов'янських народів на землях України.

Тема. Східні слов'яни в IV–IX ст.

Історичні джерела про слов'ян. Гіпотези та теорії їх походження. Господарство та суспільний лад східних слов'ян, їх вірування. Антське царство та його політичне становище в IV–VI ст. н.е. «Велике переселення народів». Державні утворення східних слов'ян на землях сучасної України у III–VII ст. Союзи слов'янських племен у VI–IX ст. Міста.

Тема. Київська Русь та її місце в історії України і людства

Джерела вивчення історії Київської Русі. Виникнення, становлення та основні етапи розвитку Київської Русі. Теорії походження Київської Русі. Соціально-економічний розвиток Київської держави в X – на початку XIII ст. Політична система Київської держави. «Руська правда». Зовнішня політика Київської Русі у X – на початку XIII ст. Історичне значення Київської держави.

Тема. Розпад Київської Русі та боротьба з монголо-татарською навалою

Причини розпаду Київської Русі. Становище князівств Середнього Подніпров'я: Київського, Чернігово-Сіверського, Переяславського. Битва на р. Калці. Навали Батия. Боротьба Русі проти монголо-татарських орд та її світове значення. Оцінка монголо-татарського завоювання українських земель в роботах істориків.

Тема. Культура Київської Русі

Перші згадки про письмо у слов'ян. Проблема походження кирилиці і глаголиці в історичній літературі. Освіта. Наукові знання. Поширення книг. Літописання. Література. Народний епос. Архітектура. Живопис, фрески, мозаїка. Художнє ремесло. Музика. Роль християнства у розвитку культури Київської Русі.

Тема. Галицько-Волинська держава

Галицька і Волинська землі в XII ст.: економічне становище і соціально-політичний розвиток. Утворення Галицько-Волинського князівства. Організація влади. Внутрішня і зовнішня політика Романа Мстиславича, Данила Галицького та їх наступників. Культура Галицько-Волинської держави. Історичне значення Галицько-Волинської держави.

Тема. Українські землі в складі Великого князівства Литовського та інших держав.

Утворення Литовської держави. Захоплення Литовським князівством Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля, Київщини та Переяславщини. Особливості адміністративно-територіального устрою українських земель у складі Литовської держави. Господарське життя та соціальне становище українського народу. Литовські статuti. Претензії сусідніх держав на українські землі. Зовнішня політика Великого князівства Литовського. Початок зближення Литви і Польщі. Кревська унія. «Велике князівство Руське». Ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії.

Тема. Феномен українського козацтва

Проблема походження козацтва в історичній літературі. Виникнення козацтва. Посилення козацтва у другій половині XVI ст. Заняття, побут, звичаї, військове мистецтво козаків, морські походи, військові клейноди. Виникнення Запорозької Січі. Д. Вишневецький. Устрій Січі: військовий та територіальний. Адміністративна та судова влада. Господарство запорожців. Освіта. Зносини козаків із сусідами. Реєстрове козацтво. Боротьба козаків з турками та татарами.

Тема. Українські землі у складі Речі Посполитої (XVI – перша половина XVII ст.)

Люблінська унія 1569 р. та її вплив на українські землі. Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Економічний розвиток українських земель. Становище православної церкви. Берестейська унія 1596 р. Козацько-селянські повстання кінця XVI ст. Приєднання Польщею Чернігово-Сіверських земель. П. Сагайдачний. Битва під Хотиним. Народні рухи 20-30 рр. XVII ст. «Статті для заспокоєння руського народу». «Ординація» 1638 р.

Тема. Культура України в XIV– поч. XVII ст.

Освітній рух. Українські братства та їх роль. Братські школи. Острозька слов'яно-греко-латинська академія та Львівська школа. Утворення Києво-Могилянської колегії. П. Могила. Розвиток української мови. Початок книгодрукування в Україні. «Волинські Афіни». Наука. Література. Літописання. Полемічні твори. Зародження театру. Музика. Архітектура та малярство. Усна народна творчість.

Тема. Визвольна революція українського народу середини XVII ст. Формування української держави

Причини, характер та періодизація революції. Б. Хмельницький і початок повстання. Зборівська угода та її наслідки. Формування української держави, її структура і функції. Внутрішнє життя та зовнішні зносини України в середині XVII ст. Воєнні дії 1650–1653 рр. Українсько-російські зносини середини XVII ст. Березневі статті. Відновлення війни з Польщею. Міжнародні зносини України в 1654–1657 рр. Смерть Б. Хмельницького.

Тема. Політичне становище України в другій половині XVII ст.

Гетьманування І. Виговського. Гадяцький договір. Боротьба з московськими військами. Ю. Хмельницький. Переяславська угода 1659 р. Слободищенський трактат 1660 р. Гетьманування П.Тетері, І.Брюховецького. Андрусівський мир 1667 р. П. Дорошенко і союз з Туреччиною. Д.Многогрішний. Запорозька Січ. Діяльність І. Сірка. Чигиринські походи. «Вічний мир». Політика І. Самойловича.

Тема. Внутрішнє становище Гетьманщини та Слобожанщини в другій половині XVII ст.

Особливості адміністративно-територіального та військового устрою Гетьманщини у складі Московської держави. Соціальне становище українського суспільства в другій половині XVII ст. Заселення Слобожанщини в середині і другій половині XVII століття. Особливості адміністративно-територіального устрою.

Тема. Становище Правобережжя та західноукраїнських земель під владою іноземних держав у другій половині XVII ст.

Політичне становище Правобережної України та західноукраїнських земель у другій половині XVII ст. Розвиток феодального землеволодіння. Фільварки. Посилення визвольної боротьби на Правобережжі та західноукраїнських землях. Семен Палій.

Тема. Гетьманщина в кінці XVII – першій чверті XVIII ст.

Гетьман І. Мазепа, його внутрішня та зовнішня політика. Північна війна і Україна. Перехід гетьмана Мазепи на сторону Карла XII. Полтавська битва та її наслідки. Запорозька Січ у подіях 1709 р. Перша українська політична еміграція. Мазепинці та їхні політичні концепції. Конституція П. Орлика. Реформи Петра I та Україна. Соціально-економічний розвиток.

Тема. Культура України в другій половині XVII ст.

Українське бароко. Освіта. Наукові знання. Література і книгодрукування. Літописання. Театр і музика. Малярство. Києво-Могилянська академія. Церква та її роль у житті українського суспільства.

Тема. Політичний розвиток Гетьманщини та Запорожжя у XVIII ст.

Гетьманування І.Скоропадського. Перша Малоросійська колегія та її діяльність. Наказний гетьман П.Полуботок. Відновлення гетьманства в 1727 р. Гетьман Д.Апостол. «Правління гетьманського уряду». Гетьманування К.Розумовського. Остаточне скасування гетьманства на Україні. Відновлення Малоросійської колегії. Ліквідація полкового устрою на Слобожанщині та Гетьманщині.

Суспільно-політичні рухи другої половини XVIII ст. Запорозьке козацтво в середині і другій половині XVIII ст. Причини та наслідки скасування Запорозької Січі. П.Калнишевський. Подальша доля козацтва.

Тема. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії в середині та другій половині XVIII ст.

Економічний розвиток українських земель у середині і другій половині XVIII ст. Оформлення кріпосного права. Загострення соціальних відносин. Зміни адміністративно-територіального устрою. Іноземна колонізація Півдня України.

Тема. Правобережна Україна у складі Речі Посполитої

Соціально-економічне становище Правобережної України та західноукраїнських земель. Опришківський рух. О. Довбуш. Гайдамацький рух. Коліївщина. І.Гонта. М. Залізник.

Тема. Українська культура у XVIII ст.

Розвиток освіти і друкарства. Наукові знання. Література, літописання. Живопис. Архітектура. Музика. Діяльність громадських діячів Я.Ковельського, В.Капніста та інших.

Тема. Інкorporація українських земель до Російської та Австрійської імперій

Перший поділ Речі Посполитої та включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії. Адміністративно-територіальний устрій західноукраїнських земель.

Приєднання Криму і Північного Причорномор'я до Росії. Україна у російсько-турецькій війні 1768–1774 рр. Російсько-турецька війна 1787–1791 рр. Ясський мирний договір і його наслідки для українських земель. Україна у російсько-турецькій війні 1806–1812 рр. Наслідки Бухарестського мирного договору для України. Місце України в російсько-турецькій війні 1828 – 1829 рр. і повернення запорожців з-за Дунаю.

Включення Правобережної України та Західної Волині в державну структуру Російської імперії. Конвенція про другий розділ Польщі (1793) та її наслідки для України. Угода про третій розділ Польщі (1795) та включення українських земель у систему адміністративно-територіального устрою Росії.

Тема. Українське національне відродження

наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.

Пробудження національної свідомості українців наприкінці XVIII – I пол. XIX ст. «Історія Русів». «История Малой России» Дмитра Бантиш-Каменського. «Краткое описание о козацком малороссийском народе» Петра Симоновського. «История Малороссии» Миколи Маркевича. Роль у національно-культурному відродженні Харківського та Київського університетів.

Тема. Політизація національного руху у першій половині XIX ст.

Українське питання в роки французької революції і наполеонівських воєн 1789–1809 рр. Французько-російська війна 1812 р. і Україна. Віденський конгрес (1814–1815 рр.).

Опозиційність масонських лож. Автономістські прагнення українського дворянства та його зв'язок з декабристами. Опозиційні до царизму організації. Проблема України у програмних документах декабристів.

Польське повстання 1830–1831 рр. та Україна. Вільнодумство у Харківському університеті та Ніжинській гімназії. Національна ідея в суспільно-політичному русі України у 30–40-х рр. XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство. Програмні документи кирило-мефодіївців. Репресії царизму проти кирило-мефодіївців і Т.Г.Шевченка.

Тема. Національно-духовне піднесення та політизація західноукраїнського національно-визвольного руху у першій половині XIX ст.

Характер політики австрійського уряду щодо українців. Реформи Йосифа II та їх роль у розвитку економічного і суспільного життя Галичини та Буковини. Поширення української національної ідеї в середовищі греко-католицьких священників. «Товариство священників». «Руська трійця». Альманах «Русалка Дністрова». Революція 1848–1849 рр. в Австрійській імперії та її вплив на український національно-визвольний рух. Вихід першої української газети «Зоря Галицька». Зародження українсько-польського протистояння в Галичині. Слов'янський конгрес у Празі (червень 1848). Вибори до Австрійського парламенту і вимоги українських депутатів. «Весна народів» на Буковині. Революційні події на Закарпатті. Львівське збройне повстання. Розпуск австрійським урядом Головної руської ради. Проголошення австрійським імператором у 1861 р. нової конституції.

Тема. Загострення соціальних суперечностей в Україні у 30–50-х рр. XIX ст. в умовах Російської імперії

Уніфікаційна та русифікаторська політика російського царизму у 30–50-х рр. XIX ст. Реформа державних селян 1837–1848 рр. Інвентарні правила (29 грудня 1848 р.). Загострення соціальних суперечностей. Кримська війна 1853–1856 рр. та «Київська козаччина».

Тема. Соціально-економічні відносини в Україні у першій половині XIX ст.

Криза поміщицького господарства в Наддніпрянщині. Розвиток товарно-грошових відносин. Поглиблення соціального розшарування. Зв'язок промисловості з сільським господарством. Початок промислового перевороту. Технічний переворот та його значення для розвитку промисловості. Проникнення купецького капіталу у підприємництво. Основні галузі промисловості. Національна і соціальна структура міст. Розвиток внутрішньої торгівлі. Україна у зовнішній торгівлі Росії.

Тема. Українська культура (кін. XVIII – поч. XIX ст.)

Політика царизму в галузі культури і освіти. Політика австрійського уряду щодо української культури.

Розвиток освіти і науки. Загальноосвітня школа. Зародження професійної освіти. Університетська освіта. Львівський інститут Осолінських. Культурно-освітні заклади.

Формування національної інтелігенції. Народне і професійне мистецтвознавство. Архітектура. Традиційно-побутова культура. Фольклор.

Тема. Скасування кріпацтва та демократичні реформи другої половини XIX ст.

Підготовка скасування кріпосного права. Царський Маніфест від 19 лютого 1861 року. «Загальне положення про селян, звільнених від кріпосної залежності». Особисте звільнення селян, організація селянського управління, вирішення земельного питання, викупна операція. Ставлення українських селян до реформи та її вплив на економіку селянського господарства. Демократичні реформи 60–70-х рр. XIX ст. та їх значення.

Тема. Соціально-економічний розвиток України у другій половині XIX ст.

Завершення технічного перевороту. Промисловий розвиток українських земель у пореформений період. Модернізація та індустріалізація економіки. Посилення концентрації виробництва і капіталів. Зростання ролі іноземного капіталу. Перетворення України у головну вугільно-металургійну базу Російської імперії. Провідні промислові центри і райони.

Зростання міст та їх національний склад. Стан сільського господарства. Кріпосницькі пережитки у землеволодінні і землекористуванні. Спеціалізація сільськогосподарських районів, поява землеробських артілей. Поглиблення соціального розшарування села.

Тема. Український національний і громадський рухи другої половини XIX ст.

Перший етап громадського руху. П.Куліш, М.Костомаров, Т.Шевченко. Часопис «Основа». Наукова і освітня діяльність громадівців. В.Антонович як ідеолог «хлопоманів». «Українська громада». Польське повстання 1863–1864 рр. і відгуки на нього в Україні. Валуєвський циркуляр 1863 р. Відновлення громадського руху на початку 70-х рр. XIX ст. «Стара громада». «Молода громада». Емський указ 1876 р. та переслідування українофілів. Діяльність М.Драгоманова.

Тема. Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст.

Еволюція державного устрою Австрійської імперії у другій половині XIX ст. і західноукраїнські землі. «Федеративна конституція» від 20 жовтня 1860 р. та її вплив на громадське життя. Галицький і Буковинський крайові сейми. Конституція 1867 р. та її вплив на державний устрій. Розвиток економіки західноукраїнських земель після революції 1848–1849 рр. Розвиток Дрогобицько-Бориславського нафтового району. Солеварна, тютюнова, лісопереробна галузі промисловості. Добувна промисловість. Розвиток сільського господарства Східної Галичини, Буковини і Закарпаття. Землеволодіння і землекористування.

Суспільно-політичний рух після революції 1848–1849 рр. Москвофіли. «Руська Рада». Газета «Слово». Народовці. Газета «Діло». Заснування народовцями політичної організації «Народна Рада». Розкол народовців. Русько-українська радикальна партія (РУРП). Н.Левицький, С.Данилович, І.Франко. Праця Ю.Бачинського «Україна ірридента». Українська національно-демократична партія (УНДП). І.Франко, К.Левицький, В.Охримович. Українська соціал-демократична партія (УСДП). М.Ганкевич, С.Вітик, Р.Яросевич. Мадяризація в Закарпатті. Єпископ Фірцак і «Рутенська акція». «Молода Україна». Діяльність О.Поповича на Буковині.

Тема. Російські та українські таємні організації та їх діяльність у другій половині XIX ст.

Народницький рух: основні етапи та напрями пропагандистський (П.Лавров); бунтарський (М.Бакунін); змовницький (П.Ткачов). Київська комуна. «Ходіння в народ». «Чигиринська змова». Зв'язок українських народників із «Землею і волею». Робітничий рух.

Марксистські гуртки. Перші соціал-демократичні організації. «Російська група соціал-демократів». Єврейський соціал-демократичний союз в Україні (Бунд).

Тема. Культура в Україні у другій половині XIX ст.

Реформи в галузі освіти. Стан писемності в Україні. Університети. Наукові товариства. Книга і преса. Демократичні видання на західноукраїнських землях «Друг», «Громадський друг», «Дзвін». Література. Марко Вовчок, Ю.Федькович, П.Мирний, І.Нечуй-Левицький та ін. Українська драматургія. Театральне мистецтво. П.Саксаганський, М.Заньковецька, С.Крушельницька. Музика. М.Лисенко. Образотворче мистецтво. Архітектура.

Тема. Україна напередодні та в роки першої російської революції 1905–1907 рр.

Соціально-економічне становище напередодні революції 1905–1907 рр. Російські політичні партії. Земська опозиція. Українські політичні партії. Революційна українська партія (РУП). Д.Антонович, М.Русов, Б.Камінський та ін. Зародження українського державницького самостійницького руху. М.Міхновський і його праця «Самостійна Україна». Українська народна партія. «Десять заповідей УНП». «Програма УНП». Українська соціал-демократична спілка («Спілка»). М.Меленевський. Українська соціал-демократична робітничка партія. М.Порш, Д.Антонович, С.Петлюра, В.Винниченко. Українська демократично-радикальна партія. Студентський рух. Кооперативний рух. Маніфест 17 жовтня 1905 р. та його вплив на суспільно-політичне життя. Жовтневий політичний страйк. Повстання на броненосці «Потьомкін». Виникнення Рад робітничих депутатів. Збройні виступи в Україні. Депутати з України у I і II Державних Думах. Піднесення українського національного руху. Виникнення україномовної преси. «Рада», «Україна». Діяльність «Просвіт».

Тема. Наддніпрянська Україна між революцією і світовою війною (1907–1914 рр.)

Столипінська аграрна реформа. Переворот 3 червня 1907 р. та його наслідки. Шовіністичний наступ проти українства. Товариство українських поступовців. Антисемітизм. «Справа Бейліса». Позиція всеросійських політичних партій з українського питання. Українське питання у III і IV Державних Думах. Закриття «Просвіти». Переслідування української преси.

Тема. Український визвольний рух у Східній Галичині і Північній Буковині на поч. XX ст.

Боротьба за український університет у Львові. УНДП та її курс на політичну автономію українського краю у складі Австро-Угорщини. Створення у Північній Буковині у 1906 р. Української радикальної партії на чолі з І.Поповичем та О.Поповичем. Соціал-демократична партія Буковини та її програма. Створення у 1908 р. на Буковині національно-демократичної партії на чолі з професором С.Смаль-Стоцьким.

Тема. Україна у Першій світовій війні

Причини і характер Першої світової війни. Плани щодо України двох воєнно-політичних блоків – Антанти і Четвертого союзу. Хід воєнних дій 1914–1916 рр. Галицько-Буковинське губернаторство. Репресії царизму. Національно-визвольний рух в умовах війни. «Спілка визволення України» та її діяльність. Заснування ГУР у Львові. Формування легіону Українських січових стрільців та його бойовий шлях.

Тема. Розвиток культури України на початку XX ст.

Розвиток культури в Україні на початку XX ст. Освіта. Культурно-освітні громадські товариства та заклади. Українська педагогічна думка. С.Русова. Наука. Діяльність наукових

товариств. Українська література. Л.Українка, В.Стефаник, О.Кобилянська, В.Винниченко, О.Олесь, Б.Грінченко. Театральне мистецтво. Музична культура. Образотворче мистецтво. Живопис. Графіка. Скульптура.

Українська Центральна Рада

Україна і події лютневої революції 1917 р. в Росії. Передумови і утворення Української Центральної Ради. Всеукраїнський національний конгрес. Українізація армії.

Взаємовідносини УЦР та Тимчасового уряду. Проголошення I Універсалу. Утворення Генерального секретаріату. II Універсал УЦР: передумови і наслідки. «Статут вищого управління Україною» та «Тимчасова інструкція Тимчасового уряду Генеральному секретаріату».

Тема. Проголошення УНР

Жовтневий переворот більшовиків та падіння Тимчасового уряду. Відношення УЦР до жовтневого перевороту у Петрограді. III Універсал. Ультиматум РНК Росії до УЦР. З'їзд рад у Харкові та проголошення радянської УНР. Початок першої більшовицько-української війни. IV Універсал. Бій на станції Крути. Захоплення більшовиками Києва. Брестський мирний договір між УНР та державами Четверного союзу. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Криза УЦР навесні 1918 р.

Тема. Українська держава Павла Скоропадського.

Переворот 29 квітня 1918 р. у Києві. Українська Держава. П.Скоропадський. Утворення гетьманського уряду. Відношення до перевороту українських політичних сил. Особливості внутрішньої політики П.Скоропадського. Економічна політика гетьмана. Національно-культурні зміни. Українська академія наук. Зовнішньополітичний курс гетьмана. Проблеми кордонів і врегулювання територіальних проблем. Поширення повстанського селянського руху. Союз з небільшовицькою Росією. Падіння гетьманського режиму.

Тема. Друга УНР. Внутрішня та зовнішня політика Директорії

Антигетьманське повстання. Вступ Директорії в Київ. Суперечливість соціально-економічної програми Директорії. Трудовий конгрес. Злука УНР та ЗУНР. Друга більшовицько-українська війна. Відносини Директорії УНР з країнами Антанти. Переїзди Директорії.

Тема. Західноукраїнська Народна Республіка

Українська Національна Рада у Львові. Листопадові події 1918 р. Державний секретаріат. Проголошення ЗУНР. Зовнішньополітична орієнтація ЗУНР. Українсько-польська війна. Українська Галицька Армія. Встановлення на західноукраїнських землях окупаційних режимів. Боротьба за владу на Буковині і Закарпатті. Сен-Жерменський та Тріанонський договори.

Тема. Встановлення більшовицької влади в Україні та її політика (кінець 1918 р. – перша половина 1919 р.)

Перше проголошення більшовицької влади в Україні. Утворення КП(б)У. Донецько-Криворізька республіка та інші більшовицькі утворення. Тимчасовий робітничо-селянський уряд України. Впровадження, характерні риси та наслідки політики «воєнного комунізму». Повстання Григор'єва. Утворення УСРР. Конституція УСРР 1919 р. Створення воєнно-політичного союзу радянських республік. Друге падіння більшовицької влади.

Тема. Поразка Української національно-демократичної революції

Україна у другій половині 1919 – на початку 1920 рр. Наступ білогвардійської армії А.Денікіна. Об'єднання військ УНР та УГА: успіхи та протиріччя. Київська катастрофа.

Денікінський режим. Повстанський рух у тилу денікінської армії. Перший Зимовий похід. Відновлення УСРР у кінці 1919 р.

Варшавська угода Ю.Пілсудського і С.Петлюри. Польсько-радянська війна на території України.

Розгром військ Врангеля. Ризький мирний договір. Другий Зимовий похід. Уряд УНР в екзилі. Холодноярська республіка.

Основні уроки та наслідки української національно-демократичної революції.

Тема. УСРР у першій половині 20–х років XX ст.

Міжнародне становище УСРР. Соціально-економічна і політична криза на початку 20–х рр. Голод 1921–1923 рр. Антицерковна кампанія. НЕП в УСРР. Хлібозаготівельна криза. УСРР у системі «договірної федерації». «Автономізація». Вхід УСРР до складу СРСР. Конституція УСРР 1925 р. Політика коренізації (українізації): досягнення і прорахунки. Національно-культурне відродження 1920-х рр. Українська автокефальна православна церква. Боротьба з «націонал-ухильництвом». Культурне будівництво в УСРР.

Тема. УСРР (УРСР) в умовах утвердження тоталітарного режиму (1929–1939 рр.)

Утвердження одноособової диктатури Сталіна. Особливості процесу форсованої індустріалізації в Україні. Хлібозаготівельна криза 1928–1929 рр. Поворот до насильницької колективізації. «Розселення» України. Голодомор 1932–1933 рр. Наступ на українську культуру. «Розстріляне відродження». Утвердження комуністичної форми тоталітарної ідеології. Перша та друга хвилі репресій. ГУЛАГ.

Тема. Західноукраїнські землі у 20–30-х рр. XX ст.

Соціально-економічне і політичне становище українських земель у складі Польщі. УНДО. КПЗУ. ОУН. Український таємний університет. НТШ у Львові. «Пацифікації». Становище греко-католицької та православної церков. Особливості національної політики польської влади.

Буковина у складі Румунії. «Румунізація» українського населення. Суспільно-політичні рухи.

Закарпаття у складі Чехословаччини. Політика чеського уряду щодо українців. Мюнхенська змова. Автономія Підкарпатської Русі. Вибори до сейму Карпатської України. Проголошення незалежності. Августин Волошин. Карпатська Січ. Окупація Закарпаття угорськими військами.

Тема. Українська проблема у міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни

Український фактор у міжнародній політиці кінця 30-х рр. Віденський арбітраж 1938 р. Падіння Карпатської України. Укладення пакту Ріббентропа-Молотова і таємних протоколів. Початок Другої світової війни. Перебіг акції 17 вересня 1939 р. Радянсько-німецький договір про дружбу і кордони та українські землі. «Радянізація» західноукраїнських земель. Український націоналістичний рух у кінці 30-х рр. Приєднання до УРСР Західної України, Північної Буковини, Південної та Північної Бессарабії. Оформлення нового державно-політичного та територіального статусу західноукраїнських земель.

Тема. Німецько-радянська війна і Україна

Напад Німеччини на СРСР. Місце України у планах нацистів. Оборонні бої 1941–1942 рр. Причини поразок Червоної армії. Акт відновлення Української держави, його оцінка в історіографії. Встановлення нацистського окупаційного режиму. План «Ост». Голокост. Адміністративний поділ України за часів нацистської окупації. Проблема колабораціонізму.

«Поліська січ» Тараса Бульби-Боровця. Виникнення та боротьба УПА. Еволюція програми ОУН. Зміни тактики УПА. Радянський партизанський рух. Польсько-український конфлікт.

Створення Української головної визвольної ради. Вигнання нацистських окупантів з України. Битва за Дніпро. Звільнення Києва. Бої на Правобережжі та західних областях. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини. Завершення Другої світової війни.

Тема. Україна у період 1945–1953 рр.

Участь УРСР у зовнішній політиці СРСР. Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Акція масового переселення прикордонного населення у 1944-1946 рр. Операція «Вісла». Труднощі відбудови народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Особливості відбудови на території західних областей. Львівський церковний собор 1946 р. і заборона УГКЦ. Боротьба ОУН і УПА з сталінським тоталітарним режимом. «Друга радянізація» західноукраїнських областей.

Культурно-ідеологічні процеси в УРСР. «Жданівщина». «Лисенківщина».

Тема. Україна в умовах десталінізації

УРСР після смерті Й.Сталіна. Спроби лібералізації суспільно-політичного життя. Критика культу особи Й.Сталіна. Реформи М.Хрущова. Передача Кримської області до складу УРСР. Антицерковна кампанія. Дисидентський рух: течії та напрями. «Шістдесятники». Правозахисний рух. Крах політики реформ.

Діяльність УРСР на міжнародній арені. «Тихий переворот» у жовтні 1964 р. та його наслідки для України.

Тема. Криза тоталітарної системи в Україні (1964–1985 рр.)

Реформи середини 60-х рр. та їх згортання. Зміцнення командно-адміністративної системи. Деформації у структурі економіки УРСР. Україна в єдиному народногосподарському колективі СРСР. Автономістські тенденції в УРСР у 60-х роках та їх згортання. П.Шелест. Обмеження прав України. Русифікація. В.Щербицький. Політичні репресії 60-70-х років. Опозиційний рух. Послаблення ідеологічного тиску на рубежі 70–80-х років ХХ ст. Українська радянська література. Становище історичної науки.

Тема. Україна на шляху до незалежності

Початок «перебудови». М.Горбачов. Загострення соціально-економічної кризи. Рівень життя населення. Аварія на ЧАЕС. Зростання політичної та національної активності українського суспільства. Неформальні організації. Народний рух України за перебудову. Вибірчі кампанії 1989–1990 рр. Прийняття Декларації про державний суверенітет України. Створення Автономної Республіки Крим.

Культурно-освітні процеси в Україні. Національне пробудження українського народу. Духовне життя. Закон про державність української мови.

Тема. Україна в умовах незалежності

Спроба серпневого перевороту 1991 р. у Москві та його наслідки для України. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Угода про СНД. Розвал СРСР.

Початок державотворчих процесів. Заснування Збройних Сил України. Затвердження державної символіки. Дострокові вибори до Верховної Ради та вибори Президента України. Міжнаціональні відносини. Формування багатопартійності в Україні.

Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Приватизація. Лібералізація цін. Грошова реформа (1996 р.). Майнова диференціація суспільства.

«Помаранчева революція». Інтегрування України у світове і європейське співтовариство. «Газові» та «торгівельні війни з Росією».

«Революція гідності». Збройна агресія Росії проти України. Окупація Криму і частини Донецької та Луганської областей. Волонтерський рух.

Основні тенденції сучасного розвитку культурного і релігійного життя. Освіта, наука, спорт в незалежній Україні.

ОСНОВНІ ХРОНОЛОГІЧНІ ДАТИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1 млн. років тому – 150 тис. р. тому	Поява первісної людини на території сучасної України.
150–40 тис. р. тому	Середній палеоліт. Антропологічний тип людини неандертальця.
40–10 тис. р. тому	Пізній палеоліт. Початок первісного родоплемінного ладу. Кроманьйонський тип людини.
X–VI тис. до н.е.	Мезоліт. Потепління. Поселення людини по всій території нинішньої України.
VI–IV тис. до н.е.	Неоліт. Утвердження відтворюючих форм господарювання.
IV–III тис. до н.е.	Енеоліт. Трипільська культура.
друга пол. III – поч. I тис. до н.е.	Епоха бронзи. Перший суспільний поділ праці: виокремлення тваринництва від землеробства.
I тис. до н.е. – до цього часу	Залізний вік.
IX–VII ст. до н.е.	Кімерійський період.
VII ст. до н.е. – III ст. до н.е.	Скіфський період. Велика Скіфія – розквіт держави – IV ст. до н.е., занепад – рубіж IV–III ст. до н.е. Мала Скіфія – III ст. до н.е. – III ст. н.е.
V ст. до н.е. – IV ст. до н.е.	Босфорська держава.
III ст. до н.е. – III ст. н.е.	Сарматський період.
I ст. н.е. – II ст. н.е.	Перші згадки про ранньослов'янські племена венедів (венетів) у творах римських авторів Плінія Старшого, Тацита, Птолемея.
кінець II–IV ст.	Готське королівство у Північному Причорномор'ї.
IV–VII ст.	Велике розселення слов'ян. Утворення слов'янських родоплемінних союзів, перших державних утворень.
перша пол. VII ст.	Утворення дулібськими племенами протодержавного об'єднання волинян (Волинь, Верхнє Подніпров'я, Верхів'я Західного Бугу).
VII ст. – перша пол. IX ст.	Праукраїнська держава “Руська земля” з центром у Києві.
перша пол. IX ст. – кін. X ст.	Виникнення і становлення держави Київська Русь.
860 р.	Похід князя Аскольда на Візантію.
882–912 рр.	Правління князя Олега у Києві.
907 р.	Похід русичів на Візантію.
912–945 рр.	Князювання Ігоря у Києві. Підкорення племен древлян та уличів.
941, 943–944 рр.	Походи князя Ігоря на Візантію.
945–964 рр.	Правління у Києві княгині Ольги.
957 рр.	Дипломатичний візит княгині Ольги до Візантії. Укладення союзницьких угод. Прийняття християнства княгиною Ольгою та її найближчим оточенням у 946 році.
964–972 рр.	Правління князя Святослава Ігоровича.
964 р.	Розгром князівськими військами волзьких булгар, Хозарського каганату.
977 р.	Початок міжусобної боротьби синів Святослава за київський престол.

978–1015 pp.	Правління князя Володимира Великого. Розквіт і піднесення Києво-Руської держави.
988 p.	Запровадження християнства у Київській Русі.
990, 992, 996, 997 pp.	Найбільші битви Києво-Руської держави з печенігами.
1015–1019 pp.	Боротьба синів князя Володимира за київський престол. Смерть Бориса і Гліба.
1019 p.	Перемога Ярослава над Святополком на р.Альта.
1019–1054 pp.	Правління на Київському престолі князя Ярослава Мудрого. Київська Русь стає могутньою державою та має широкі дипломатичні зв'язки.
1037 p.	Зведення Софіївського Собору у Києві.
1051 p.	Заснування Києво-Печерського монастиря. Вперше київським митрополитом став русич Іларіон.
1054–1073 pp.	Тріумвірат Ярославичів (Ізяслава Київського, Святослава Чернігівського, Всеволода Переяславського).
1068 p.	Повстання у Києві проти свавілля Ярославичів та їх бояр.
1073–1076 pp.	Дуумвірат (Святослав, Всеволод).
1077, 1078–1093 pp.	Правління на київському престолі Всеволода Ярославовича.
1077–1078 pp.	Правління на київському престолі князя Ізяслава Ярославовича.
1096 p.	Велике нашестя половців на Русь
1093–1113 pp.	Правління князя Святополка Ізясловича.
1097 p.	Любецький об'єднавчий з'їзд князів.
1113–1125 pp.	Князювання Володимира Мономаха.
1113–1114 pp.	“Повість минулих літ”- перший літопис Русі-України написаний монахом Нестором у Києві.
1125–1132 pp.	Правління князя Мстислава Володимировича. Загострення князівських міжусобиць.
1140–1150 pp.	Боротьба в Києві за престол між Мономаховичами та Мстиславовичами.
1142 p.	Об'єднання Володимиром Володимировичем Галичини у одне князівство.
1144 p.	Перенесення столиці із Перемишля до Галича.
1153–1187 pp.	Князювання в Галичі Ярослава Осмомисла, за часів якого Галицьке князівство досягло свого розквіту.
1169 p.	Захоплення Києва Володимиро-Суздальським князем Андрієм Боголюбським. Втрата Києвом значення столиці.
1180–1202 pp.	Князювання в Києві Святослава Всеволодовича й Рюрика Ростиславовича. Стабілізація становища в Русі-Україні.
1184 p.	Військо князя Святослава розгромило половців.
1185 p.	Написання “Слова о полку Ігоревім”.
1187–1198 pp.	Роздроблення та занепад Галицького князівства за часів правління Володимира Ярославовича.
1199 p.	Утворення Галицько-Волинського князівства волинським князем Романом Мстиславовичем.
1202 p.	Перехід під владу Романа Мстиславовича Києва і спроби князя ввести федеративний устрій держави.
1205 p.	Під час походу в Польщу загинув Роман Мстиславович.
1205–1292 pp.	Створення Галицько-Волинського літопису.
1223 p.	Поразка південно-руських і половецьких князів від 25-тисячного війська монголо-татар на р. Калка.
1237–1238 pp.	Завоювання монголо-татарами під проводом хана Батия рязанських,

	володимирських, суздальських і ярославських земель.
1238 р.	Утвердження в Галичі Данила Галицького. Розгром Данилом Галицьким війська хрестоносців під Дорогочином.
1239 р.	Встановлення влади князя Данила Галицького над Києвом.
1240 р.	Захоплення монголо-татарами Києва.
1241 р.	Орди хана Батия рушили на Волинь і Галичину. Завоювання земель України монголо-татарами.
1242 р.	Утворення в пониззі Волги Золотої Орди зі столицею у Сараї.
1245 р.	Полки братів Романовичів вщент розбили об'єднані сили лідера опозиційного боярства Ростислава Михайловича, угорського короля і польських князів.
1254–1255 рр.	Визволення земель вздовж Бугу, Случі і Тетерева від татарської орди.
1264 р.	Об'єднання литовських племен і утворення Литовської держави.
1264 р.	Помер Данило Галицький.
1280 р.	Похід галицько-волинських та монголо-татарських військ на Польщу.
1301 р.	Об'єднання Галицьких та Волинських земель князем Юрієм Львовичем.
1303 р.	Утворення Галицько-Волинської митрополії.
1315–1323 рр.	Правління в Галицько-Волинській державі дуумвірату синів Юрія: Лева – в Галичині (до 1321), Андрія – на Волині. Боротьба із Золотою Ордою.
1316–1341 рр.	Князювання в Литві великого князя Гедиміна.
1325–1352 рр.	Поділ українських земель між Литовським князівством і Польським королівством.
середина XIV ст.	Велике князівство Литовське поширює вплив на українські та білоруські землі та приєднує їх.
1316–1341 рр.	Велике князівство Литовське поширює вплив на частину Білорусі і приєднує.
1357–1358 рр.	Велике князівство Литовське поширює вплив на Чернігово-Сверщину і приєднує.
1362 р.	Велике князівство Литовське поширює вплив на Київщину і приєднує.
1363р.	Велике князівство Литовське поширює вплив на Поділля і приєднує.
1362 р.	Перемога військ Великого князівства Литовського над військами монголо-татар на Синіх Водах. Розпад Золотої Орди на дві частини з кордоном по Волзі.
1385 р.	Кревська унія між Великим князівством Литовським і Польським королівством.
1409–1411 рр.	“Велика війна”, центральною подією якої була Грюнвальдська битва (1410 р.).
1413 р.	Городельська унія. Зростаюча дискримінація православного населення.
кінець XV–XVI ст.	Українські землі в складі Литви остаточно втрачають автономні права.
1508 р.	Антилитовське повстання князя Глинського на Київщині та Поліссі.
1556 р.	Започаткування Запорозької Січі. Заснування черкаським старостою Д.Вишневецьким фортеці на о. Мала Хортиця. У 70-х рр. XVI ст. Січ розташовувалась на о. Томаківка (поблизу м. Марганець Дніпропетровської обл.), у 90-х рр. XVI ст. – на о. Базавлук, а в 1638-1652 рр. – на Микитиному Розі (тепер м. Нікополь).
1566 р.	Прийняття другого Литовського статуту.
1569 р.	Люблінська унія між Великим князівством Литовським і Польським королівством. Утворення держави Річ Посполита.
1572 р.	Універсал короля Сигізмунда-Августа про створення реєстрового

	козацького війська.
1573–1574 рр.	Заснування друкарні у Львові. Видання Іваном Федоровим “Апостола” і “Букваря”.
1574 р.	Василь-Костянтин Острозький переносить свою адміністрацію з Дубна до Острога.
1576–1586 рр.	Правління короля Стефана Баторія в Речі Посполитій.
1578 р.	Відкриття друкарні в Острозі.
1580 р.	Відкриття в Острозі словяно-греко-латинської академії.
1581 р.	Видання Іваном Федоровим в Острозі першої Біблії.
1583 р.	Львівське Свято-Успенське братство отримало ставропігію – пряму підпорядкованість Константинопольському патріарху.
1588 р.	Прийняття Третього литовського статуту. Остаточне закріпачення селян.
1591–1593 рр.	Козацьке повстання на чолі з Криштофом Косинським.
1594–1596 рр.	Козацькі повстання під проводом Наливайка, Лободи, Шаули.
1595–1657 рр.	Життя і діяльність видатного політичного і державного діяча Богдана Хмельницького.
1596 р.	Берестейська унія.
1601 р.	Скасування Сеймом Речі Посполитої попереднього рішення про ліквідацію козацтва.
1608 р.	До єзуїтів переходить Острозька академія.
1610 р.	Вийшов друком «Тренос, або плач за Святою Східною Церквою» Мелентія Смотрицького.
1615 р.	Заснування Київського Богоявленського братства і братської школи на Подолі.
1616–1622 рр.	Гетьманування Петра Конашевича-Сагайдачного.
1620 р.	Єрусалимський патріарх відновлює ієрархію Української православної церкви. Відновила діяльність Київська митрополія на чолі з Іовом Борецьким.
1621 р.	Хотинська битва. Турецько-татарські війська зазнали поразки від польської армії та козацького війська на чолі з Петром Сагайдачним.
1622–1623 рр.	Гетьманування Оліфера Голуба.
1623–1628 рр.	Гетьманування Михайла Дорошенка.
1625–1638 рр.	Козацькі повстання під керівництвом М.Жмайла, Т.Трясила, І.Сулими, Я.Острянина, К.Скидана, Д.Гуні.
1625 р.	Підписана Куруківська (Полтавщина) угода з поляками, згідно з якою козацький реєстр становив 6 тис. у складі 6 полків (Київського, Корсунського, Канівського, Черкаського, Білоцерківського, Переяславського).
1630 р.	Повстання під керівництвом Тараса Федоровича (Трясила). Згідно угоди, реєстр козаків збільшився до 8 тис., збереглися привілеї козацької старшини.
1635 р.	Будівництво фортеці Кодак та зруйнування її запорожцями під проводом гетьмана Івана Сулими.
1638 р., 30 серпня	На козацькій раді в Києві оголошено ухвалену Сеймом “Ординацію Війська Запорізького реєстрового, яке перебуває на службі Речі Посполитої”. Реєстр обмежувався до 6 тис.
1647 р.	Перший нарис історії України під назвою “Синопис” Інокентія Гізеля.
1648 р., лютий – 1657р., вересень	Богдан Хмельницький – гетьман Війська Запорозького.
1648 р.	Початок визвольної революції. Перемога повстанських військ Богдана

	Хмельницького над військом Речі Посполитої під Жовтими Водами (травень 1648), Корсунем (травень 1648), Пилявцями (вересень 1648).
1649 р.	Розгром польських військ короля Яна II Казимира під Зборовом. Зборівська угода між гетьманом Б.Хмельницьким і польським королем Яном II Казимиром.
1651 р.	Битва під Берестечком (Волинь), Білою Церквою. Білоцерківський договір.
1652 р.	Розгром військами Богдана Хмельницького польського війська під Батогом.
1653 р.	Невдала облога військами Б.Хмельницького польських військ у р-ні м. Жванець (між річками Дністр і Жванчик).
1653 р.	Земський собор ухвалив рішення розпочати війну проти Речі Посполитої та взяти під свою опіку Військо Запорозьке.
1654 р.	Переяславська Рада про воєнно-політичний союз України з Московською державою.
1654 р.	Ухвалено у Москві «Березневі статті» (договір Б.Хмельницького з Москвою).
1656 р.	Віленське перемир'я між Росією та Річчю Посполитою.
1657–1659 рр.	Гетьманство І.Виговського.
1658 р.	Гадяцький трактат.
1659 р.	Битва під Конотопом.
1659 р.	Ю.Хмельницький підписує з царським урядом нові Переяславські статті, які обмежили автономні права України.
1660 р.	Чуднівська битва. Слободищенський трактат, який підтвердив Гадяцькі статті, але без пункту про Руське князівство.
1665–1676 рр.	Гетьманство на Правобережжі Петра Дорошенка.
1667 р.	Росія і Польща укладають Андрусівське перемир'я, яке поділило Україну: до Польщі відійшла Правобережна Україна; до Росії – Лівобережна Україна з Києвом, Сіверська Земля. Запорожжя знаходилося під владою обох держав.
1668 р., липень – 1672 р.	Гетьманство на Лівобережжі Дем'яна Многогрішного.
1681 р.	Росія, Туреччина, Крим підписують Бахчисарайську мирну угоду, за якою Лівобережжя України з Києвом відійшло до складу Росії, Поділля і частина Київщини залишилися за Туреччиною, територія між Дністром та Південним Бугом залишилася нейтральною.
1686 р.	Польща і Росія підписують «Вічний мир», за яким до Московської держави входили Лівобережжя, Київ і Запоріжжя; до Речі Посполитої – Правобережжя, Галичина, Північна Київщина і Волинь; до Туреччини – Поділля. Південна Київщина, Брацлавщина залишилися нейтральними.
1687 р., липень	Козацька Рада на р. Коломак. І.Мазепа обраний гетьманом. Підписані з Москвою «Коломацькі статті».
1699 р.	Як реакція на рішення Сейму Речі Посполитої про ліквідацію козацтва на Правобережжі України, спалахує повстання під керівництвом С.Самуся, С.Палія, А.Абазина.
1708 р., жовтень	Розрив І.Мазепи з Петром I і його перехід на бік Карла XII.
1708 р.	Батурицька трагедія. Зруйнування О.Меньшиковим міста Батурина.
з 1710 р.	Гетьманство Пилипа Орлика. Бендерські статті.
1722–1727 рр.	Діяльність Малоросійської колегії (Лівобережжя, м. Глухів) під керівництвом С.Вельямінова.

1722–1724 рр.	Гетьманування П.Полуботка.
1722–1794 рр.	Життя і діяльність видатного українського мислителя, філософа Григорія Савича Сковороди.
1727–1734 рр.	Гетьманування на Лівобережній Україні Данила Апостола.
1734–1738 рр.	Перша велика хвиля гайдамацьких повстань на Правобережній Україні.
1734–1750 рр.	Діяльність Правління Гетьманського уряду на Лівобережній Україні.
1738–1745 рр.	Рух опришків у Західній Україні на чолі з О.Довбушем.
1747–1754 рр.	Будівництво Андріївської церкви у Києві.
1747 р.	Указ цариці Єлизавети Петрівни “О бытии в Малоросии гетьману по прежним правам и обыкновениям”.
1750–1764 рр.	Гетьманування Кирила Розумовського.
1761 р.	Перехід Києва у пряме імперське правління.
1764–1786 рр.	Діяльність Другої Малоросійської Колегії на чолі з графом П.Румянцевим.
1768 р.	Коліївщина.
1769–1838 рр.	Життя та діяльність І.Котляревського.
1772 р.	Перший поділ Польщі.
1775 р.	Катерина II ліквідувала Запорозьку Січ.
1783 р.	Реорганізовано козацькі полки у кавалерійські полки Російської армії.
1784 р.	Заснування Львівського університету.
1785 р.	«Жалувана грамота дворянству», за якою українська шляхта отримала дворянські права та привілеї.
1793 р.	Другий поділ Польщі: до Росії відійшла Правобережна Україна – Київщина, Брацлавщина, Волинь, Поділля, Мінське воєводство.
1795 р.	Третій поділ Польщі: до Росії відійшла Західна Волинь, Західна Білорусія, Литва й Курляндія.
1798 р.	Вихід у світ перших трьох частин Енеїди І.Котляревського.
1805 р.	Відкриття Харківського університету.
1805 р.	Відкриття гімназії у Кременці.
1806–1812 рр.	Російсько-турецька війна.
1813–1835 рр.	Селянський рух на Поділлі під проводом Устима Кармалюка.
1813–1873 рр.	Роки життя і діяльності автора першої української опери «Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемовського.
1814–1861 рр.	Роки життя Т.Г.Шевченка.
1818 р.	Виникли масонські ложі «З'єднання слов'ян» (Київ), «Любов до істини» (Полтава).
1820 р.	Поява перших цукроварень в Україні.
1825 р., 29 грудня – 1826 р., 3 січня	Повстання Чернігівського полку в Україні.
1831 р.	Скасовано Магдебурзьке право в лівобережних містах України.
1832 р.	Російська мова стала офіційною в установах Правобережжя.
1834 р.	Засновано Київський університет Св. Володимира.
1837 р.	Видання «Руською трійцею» літературного альманаху «Русалка Дністровая» в Будапешті.
1840 р.	Вихід у світ «Кобзаря» Т.Шевченка у Петербурзі.
1842 р.	Скасовано чинність Литовського статуту, який в Україні вважався основним правовим актом.
1845 р., грудень – 1847 р., березень	Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства (братства) – таємної політичної національно-патріотичної організації.

1848 р.	Скасування кріпосництва в Східній Галичині.
1848 р., травень	Вперше проведені вибори до австрійського парламенту, в якому українці здобули 39 депутатських місць.
1848 р., травень – 1851 р.	У Львові діяла «Головна Руська Рада» – перша українська політична організація (взяла на себе функції українського національного уряду).
1861 р.	Маніфестом Олександра II здійснено селянську (аграрну) реформу в Російській імперії.
1861–1862 рр.	«Основа» – перший український громадсько-політичний і літературно-мистецький часопис (виходив у Петербурзі).
1865 р.	Засновано Новоросійський університет в Одесі.
1868 р.	Заснування товариства «Просвіта» у Львові.
1873 р.	Заснування літературного товариства ім. Тараса Шевченка у Львові (1892 р. реорганізоване у наукове).
1875 р.	Засновано Чернівецький університет.
1890 р.	Заснована у Галичині Русько-українська радикальна партія.
1898 р.	Відкриття Політехнічного інституту в Києві.
1899 р.	Створення у Галичині Української національно-демократичної та Української соціал-демократичної партій.
1900 р.	Утворення в Харкові Революційної української партії.
1902 р.	Заснована Українська народна партія.
1904 р.	Заснована Українська демократична партія.
1905 р., 9 січня	«Кривава неділя» в Петербурзі. Початок першої російської революції 1905-1907 рр.
1905 р., 14 червня	Повстання на панцернику «Потьомкін».
1905 р., 14 листопада	Повстання на крейсері «Очаків» на чолі з лейтенантом П.Шмідтом.
1905 р., 17 жовтня	Маніфест «Про вдосконалення державного ладу», затверджений Миколою II.
1905 р., жовтень	Чорносотенні погроми в Україні (Києві, Одесі, Катеринославі).
1906 р., 12–18 грудня	Збройні виступи робітників у Харкові, Горлівці, Миколаєві, Олександрівську.
1906 р., 27 квітня – 8 липня	Діяльність I Державної Думи та Української Парламентської Громади у ній (політична платформа Громади – автономія України, українізація державного управління та освіти).
1907 р., 6 листопада	Указ про вільний вихід селян із общин. Початок столипінської аграрної реформи.
1907 р., 20 лютого – 3 червня	Діяльність II Державної Думи та Української Парламентської Громади в її складі.
1907 р., 11 липня	Заснування Михайлом Грушевським Українського Наукового Товариства в Києві.
1907 р.	Вихід першого повного видання творів Тараса Шевченка.
1907–1912 рр.	Діяльність III Державної Думи.
1908 р.	Утворення Товариства українських поступовців (мета – домагання української територіально-національної автономії).
1911 р.	Поширення земств на Правобережну Україну.
1911 р.	Створення організації «Пласт» (Західна Україна).
1912–1917 рр.	Діяльність IV Державної Думи.

1913 р.	Формування загонів “Українських січових стрільців”.
1914 р., серпень	Початок першої світової війни.
1914 р.	Заснування у Львові Головної Української Ради (об’єднувала провідні політичні течії) і Союзу визволення України, які ставили питання про відрив України від Росії.
1915 р.	Діяльність Загальної Української Ради (Відень), метою якої було створення «Вільної Самостійної Великої України».
1916 р.	Видання першої української енциклопедії «Украинский народ в его прошлом и настоящем» (Петербург).
1917 р., 2 лютого	Демократична революція в Росії. Зречення Миколи II престолу.
1917 р., 3–4 березня	Утворення Української Центральної Ради.
1917 р., 10 червня	I Універсал Центральної Ради. Проголошення автономії України.
1917 р., 3 липня	II Універсал Центральної Ради. Взаємовизнання між Центральною Радою й Тимчасовим урядом.
1917 р., 7 (20) листопада	III Універсал Центральної Ради. Проголошення Української народної республіки (УНР).
1917 р., 11–12 грудня	Всеукраїнський з’їзд Рад у Харкові. Проголошення України Республікою рад робітничих, солдатських і селянських депутатів.
1917 р., 23 грудня	Випуск перших українських банкнот.
1918 р., 7–18 січня	Всеукраїнський православний собор у Києві.
1918 р., 9 січня	IV Універсал. Проголошення незалежності України.
1918 р., 17 січня	Загибель української студентської молоді під Крутами внаслідок бою з більшовицькими військами.
1918 р., 25 січня	Переїзд Центральної Ради до Житомира.
1918 р., 18-19 лютого	Наступ німецьких військ на Україну.
1918 р., 2 березня	Відновлення влади Центральної Ради в умовах німецької окупації.
1918 р., 29 квітня	Ухвала Українською Центральною Радою Конституції УНР. Державний переворот у Києві. Початок Гетьманату.
1918 р., 20 червня	Всеукраїнський Церковний Собор у Києві.
1918 р., серпень	Заснування Національної бібліотеки України у Києві.
1918 р., 18 жовтня	Створення Української Національної Ради у Львові.
1918 р., 13 листопада	Проголошення Західної Української Народної Республіки (ЗУНР).
1918 р., 14 листопада	Утворення Директорії УНР. Заснування Всеукраїнської Академії наук у Києві.
1919 р., 22 січня	Акт злуки УНР і ЗУНР.
1919 р., 2 лютого	Директорія і уряд покинули Київ, перебралися до Вінниці, потім – до Рівного, а з середини червня – до Кам’янка-Подільського.
1919 р., 6–10 березня	Третій Всеукраїнський з’їзд Рад у Києві. Утворення УСРР.

1919 р., травень – жовтень	Окупація України військами Денікіна.
1919 р., з 7 листопада	Третій наступ більшовиків на Україну.
1919 р., 28 жовтня – 17 листопада	Більшовицький наступ в Криму проти військ Врангеля.
1919 р., грудень	Відновлення Української Соціалістичної Радянської Республіки. Столиця УСРР – місто Харків.
1920 р., січень	Утворення Української комуністичної партії (УКП).
1920 р., лютий	Під тиском більшовиків Денікін залишає південь України.
1920 р., 22 квітня	Варшавський договір між УНР і Польщею.
1920 р., 25 квітня	Початок польсько-радянської війни.
1920 р., грудень	Робітничо-селянський Союзний договір між УСРР і РСФРР про військову і господарську співпрацю.
1921 р., березень	X з'їзд РКП(б). Ухвала про нову економічну політику (НЕП) і початок її запровадження.
1921 р., 18 березня	Ризький мирний договір між Польщею і УСРР та РСФРР.
1921 р., осінь – 1923 р., весна	Голод на півдні України.
1921 р., 18 жовтня	Проголошення Москвою утворення Кримської АСРР у складі РСФРР.
1921 р., 1-27 жовтня	Всеукраїнський Православний Церковний Собор. Утворення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ).
1922 р., 2 січня	Угоди між УСРР і Туреччиною про співробітництво і дружбу.
1922 р., 10 грудня	Декларація VII Всеукраїнського з'їзду Рад про утворення СРСР.
1923 р., квітень	Початок політики коренізації («українізації»).
1923 р., 27 липня	Декрет РНК УСРР «Про заходи в справі українізації шкільно-виховних і культурно-освітніх установ».
1923 р., 1 серпня	Постанова ВУЦВК і РНК УСРР про українізацію державного апарату.
1923 р.	Утворення Української православної автокефальної (Обновленської) церкви.
1924 р., березень	Повернення українського історика М.Грушевського з еміграції до Києва.
1924 р., 12 жовтня	Утворення Молдавської АСРР у складі УСРР.
1925 р., 3 березня	Перехід членів Української комуністичної партії (УКП) до КП(б)У.
1925 р., травень	IX Всеукраїнський з'їзд Рад. Затвердження Конституції УСРР.
1926 р., 24 квітня	Початок кампанії боротьби з «націонал-ухильництвом» у партії.
1926 р., червень	Тези про підсумки українізації.
1926 р., 10 листопада	Відкриття у Берліні Українського наукового інституту.
1926 р., 17	Всесоюзний перепис населення

грудня	
1927 р.	Початок створення Київської кіностудії.
1927 р., 7 червня	Пленум ЦК КП(б)У засудив Комуністичну партію Західної України (КПЗУ) «за націоналістичний ухил».
1928 р., січень	Початок надзвичайних заходів у сільському господарстві.
1928 р., 1 жовтня	Початок першої п'ятирічки.
1929 р., 21 січня	Створення Організації українських націоналістів (ОУН) на Конгресі у Відні.
1929 р., липень – вересень	Арешти діячів української науки, Української автокефальної православної церкви за належність до так званої «Спілки визволення України».
1929 р., листопад	Початок масової колективізації.
1930 р., січень	Третій Всеукраїнський православний Собор. Оголошення про саморозпуск УАПЦ. Арешти церковних діячів.
1930 р., 7 лютого	Заснування Українського наукового інституту у Варшаві.
1931 р., лютий	Арешти колишніх діячів УНР (В.Голубовича, П.Христюка, М.Шрага). Депортація М.Грушевського до Москви.
1932 р., весна	Початок голодомору в Радянській Україні.
1933 р., січень – жовтень	Масовий голод в Україні.
1933 р., листопад	Постанова ЦК КП(б)У про припинення “українізації”.
1934 р., 21 січня	Рішення про перенесення столиці УСРР із Харкова до Києва.
1935 р., квітень – вересень	Арешти неокласиків – М.Драй-Хмари, М.Зерова, А.Лебеда, М.Рильського, П.Филиповича та інших.
1936 р., жовтень – 1938 р., листопад	Чистка КП(б)У. Масові репресії та терор («єжовщина»).
1937 р., 25–30 січня	Надзвичайний XIV Всеукраїнський з'їзд Рад. Прийнята нова Конституція УРСР.
1938 р.	Встановлено у Румунії військову профашистську диктатуру Антонеску.
1938 р., 27 січня	М.Хрущов призначений першим секретарем ЦК КП(б)У.
1938 р., 24 квітня	Впровадження обов'язкового вивчення російської мови в усіх школах УРСР.
1938 р., 11 жовтня	Закарпаття отримало автономію у Чехословаччині.
1938 р., 25–27 жовтня	Створення Спілки художників УРСР.
1939 р., 5 березня	Присвоєння Київському університету імені Т.Г.Шевченка.
1939 р., 6 березня	Гітлер дозволив Угорщині окупацію Карпатської України.
1939 р., 15 березня	Проголошено самостійність Карпатської України.
1939 р., 23 серпня	Молотов і Ріббентроп підписали німецько-радянський пакт про ненапад та таємний протокол про розподіл сфер впливу у Східній Європі.
1939 р., 1	Напад Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни.

вересня	
1939 р., 26–27 жовтня	Декларація Народних зборів Західної України про входження її до складу УРСР.
1939 р., 1–2 листопада	Рішення Верховної Ради СРСР про прийняття до складу СРСР Західної України і Західної Білорусії.
1940 р., 10 лютого	У Кракові створено революційний провід ОУН на чолі із Степаном Бандерою.
1940 р., 2 серпня	Закон Верховної Ради СРСР про включення Північної Буковини і Південної Бессарабії до складу УРСР.
1941 р., січень	«Процес 59» у Львові проти діячів ОУН.
1941 р., 22 червня	Напад фашистської Німеччини на СРСР. Початок Великої Вітчизняної війни.
1941 р., 30 червня	Проголошення у Львові Акту про відновлення Української держави. Уряд очолив Я.Стецько.
1941 р., 20 липня	Створення на окупованих землях рейхскомісаріату «Україна» на чолі з Еріхом Кохом (центр – місто Рівне).
1941 р., літо	Партизанські дії «Поліської Січі» на чолі з Тарасом Бульбою-Боровцем.
1941 р., липень	Німці заарештували багатьох членів ОУН і С.Бандеру.
1941 р., 29 вересня	Початок масових розстрілів у Києві в Бабиному Яру.
1941 р., осінь – зима	Німецькі спеціальні частини «СС» знищили понад 150 тисяч євреїв у Бабиному Яру, понад 30 тисяч – у Дрогобицькому Яру; всього – близько 900 тисяч євреїв.
1941 р., 1 листопада	Створено оперативну групу для керівництва партизанським рухом на Південно-Західному фронті.
1942 р., лютий	Початок примусового вивезення українців до Німеччини.
1942 р., 30 червня	Створення Українського радянського штабу партизанського руху на чолі з Т.Строкачем.
1942 р., 22 липня	Вся територія України окупована фашистами.
1942 р., жовтень	Створення Української Повстанської Армії (УПА).
1942 р., жовтень – грудень	Рейд радянських партизанських з'єднань під проводом Сидора Ковпака з Брянщини на Правобережну Україну.
1942 р., грудень	Германізація України шляхом колонізації її земель. На території Вінницької та Житомирської областей створено німецьку переселенську округу, у якій проживало понад 9 тисяч осіб.
1943 р., 29 січня	Наступ військ Південно-Західного фронту в Лівобережній Україні.
1943 р., квітень	Формування дивізії «СС – Галичина».
1943 р., травень – жовтень	Рейд партизанського з'єднання Сидора Ковпака до Карпат.
1943 р., 22 вересня	Визволення Донбасу від німецько-фашистських загарбників.
1943 р., вересень – листопад	Визволення Сум (1 вересня), Донецька (8 вересня), Чернігова (21 вересня), Запоріжжя (14 жовтня), Дніпропетровська (25 жовтня) і інших. Битва за Дніпро та визволенням Києва (6 листопада).
1943 р., 21-22 листопада	Проведена ОУН I Конференція поневолених народів. Спроба створити антибільшовицький блок народів (АБН).
1944 р., лютий	Визволення території України від німецьких окупантів: Луцька і Рівного

– жовтень	(2 лютого), Херсона (13 березня), Вінниці (20 березня), Миколаєва (28 березня), Чернівців (30 березня), Одеси (10 квітня), Тернополя (15 квітня), Севастополя (9 травня), Львова і Станіслава (27 липня), Дрогобича (6 серпня), Ізмаїлу (25 серпня), Ужгорода (27 жовтня) і всієї України 28 жовтня.
1945 р., 14 квітня	Ув'язнення митрополита Йосипа Сліпого, греко-католицьких єпископів.
1945 р., 26 квітня	Конференція у Сан-Франціско. УРСР увійшла до складу ООН як член-засновник.
1945 р., 8 травня	Підписання фашистською Німеччиною акту про капітуляцію.
1945 р., 29 червня	Угода між СРСР і Чехословаччиною про входження Закарпатської України до складу УРСР.
1945 р., 18 жовтня	Заснування Ужгородського університету.
1945 р., 16 листопада	У Німеччині засновано Українську Вільну Академію Наук.
1946 р., березень	Ліквідація Греко-католицької церкви. Собор Греко-католицької церкви (8-10 березня) у Львові про «скасування» унії 1596 р. Закритий процес у Києві проти ієрархії Греко-католицької церкви.
1946–1947 рр.	Голод в Україні.
1947 р., 3 березня	Першим секретарем ЦК КП(б)У обраний Лазар Каганович. Початок «чистки» української інтелігенції, звинуваченої в «українському буржуазному націоналізмі».
1947 р., 4 березня	Частина вояків УПА дісталася до Німеччини та Австрії.
1948 р., серпень – вересень	Наступ на генетику в Україні.
1949 р., квітень	У Мюнхені Наукове товариство імені Тараса Шевченка почало видавати «Енциклопедію українознавства».
1949 р., 28 серпня	Скасування Греко-католицької церкви в Закарпатті на релігійному з'їзді в місті Мукачеві.
1949 р., 21 листопада	Президія Верховної Ради УРСР схвалила державний гімн, герб і прапор УРСР.
1951 р., 3 квітня	У Львові відкрито філіали Академії Наук УРСР.
1951 р., червень	Розгромна критика поезії В.Сосюри «Любіть Україну».
1951 р., 20 липня	Засудження опери Костянтина Данькевича «Богдан Хмельницький» як націоналістичної.
1953 р., 5 березня	Помер Йосип Сталін.
1954 р., 19 лютого	Включення Кримської області до складу УРСР.
1954 р., 12 травня	УРСР стала членом ЮНЕСКО та Міжнародної Організації Праці.
1954 р., 10 листопада	Постанова ЦК КПРС про посилення антирелігійної пропаганди.
1955 р., 14 травня	Підписання Варшавського договору.
1956 р., 14-25 лютого	XX з'їзд КПРС. Доповідь Микити Хрущова. Засудження культу особи Сталіна.

1956 р., серпень – вересень	Початок реабілітації репресованих, розстріляних діячів української культури. Часткове звільнення із концтаборів засланих українських політичних в'язнів.
1957 р., 4 жовтня	Запуск першого у світі штучного супутника Землі.
1958 р.	Антирелігійна кампанія в Україні (1958-1962 рр. – найбільша втрата культових споруд).
1959 р., 15 жовтня	Вбивство у Мюнхені Степана Бандери.
1959 р., 23 грудня	Початок видання “Української Радянської енциклопедії”.
1960 р., 1 жовтня	У Києві створено Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном.
1961 р., 12 квітня	Перший у світі космічний політ людини – Юрія Гагаріна.
1964 р., 10 червня	У Москві відкрито пам'ятник Т.Шевченку.
1964 р., 14 жовтня	Усунення з посади Першого секретаря ЦК КПРС М.Хрущова і обрання Л.Брежнєва.
1965 р., літо – осінь	Початок арештів серед української інтелігенції (заарештовано 60 чоловік).
1966 р., 16-19 листопада	У з'їзд Спілки письменників України виступив на захист української мови.
1968 р., квітень	139 діячів української культури підписали протест проти арештів в Україні та утисків української культури, адресований Леоніду Брежнєву, Олексію Косигіну і Миколі Підгорному.
1968 р., жовтень	У Гарвардському університеті відкрито кафедру історії України.
1970 р., 15-22 січня	Перепис населення СРСР.
1972 р., січень – травень	Друга хвиля репресій в Україні (В.Чорновіл, Є.Сверстюк, І.Світличний, І.Дзюба, В.Стус та ін. Всього заарештовано 200 чоловік).
1973 р.	При Гарвардському університеті створено Український науковий інститут.
1977 р., 5 лютого – 4 квітня	Арешти членів Гельсінської групи у Києві (Миколи Руденка, Олекси Тихого, Миколи Матусевича, Мирослава Мариновича).
1977 р., 7 жовтня	Прийняття Верховною Радою СРСР Нової Конституції СРСР.
1978 р., 20 квітня	Прийняття сьомою позачерговою сесією Верховної Ради УРСР Конституції УРСР.
1980 р., січень	Починає виходити за кордоном «Вісник репресій в Україні».
1983 р., 7-13 вересня	IX Міжнародний з'їзд славістів у Києві.
1985 р., 1 березня	Обрання Михайла Горбачова Генеральним секретарем ЦК КПРС на позачерговому пленумі ЦК КПРС.
1986 р., 26 квітня	Катастрофа на Чорнобильській АЕС.
1988 р., літо	Відзначення 1000 ліття хрещення Київської Русі.
1989 р., лютий	Установчий з'їзд Товариства української мови ім. Т.Шевченка. Створення

	ініціативного комітету відродження УАПЦ.
1989 р., вересень	Установчий з'їзд Народного Руху України (Київ).
1989 р., 28 жовтня	Ухвалений Верховною Радою УРСР закон про державний статус української мови.
1989 р., жовтень	Установчі збори (відновлення) Наукового товариства ім. Т.Шевченка у Львові.
1990 р., січень	Екзархат РПЦУ в Україні реорганізовано в автономну Українську православну церкву.
1990 р., квітень	Створено Українську республіканську партію.
1990 р., 16 липня	Прийнята Верховною Радою «Декларація про державний суверенітет України».
1990 р., 18 березня	Вибори до Верховної Ради України та місцевих рад.
1991 р., 19-21 серпня	Спроба державного перевороту в СРСР.
1991 р., 24 серпня	Акт проголошення незалежності України.
1991 р., 1 грудня	Референдум про незалежність України. Обрання Президентом України Леоніда Кравчука.
1991 р., 8 грудня	Утворена Співдружність Незалежних Держав (СНД). СРСР припинив своє існування.
1992 р., 19 лютого	Верховна Рада України затвердила малим гербом України тризуб.
1992 р., 27 квітня	Прийняття України членом Міжнародного валютного фонду та Міжнародного банку реконструкції та розвитку.
1992 р., 11–13 червня	I Конгрес молодих політиків України у Києві.
1992 р., 25–26 червня	Всеукраїнський Православний Собор у Києві. Рішення про об'єднання Української православної церкви (УПЦ) та Української Автокефальної православної церкви (УАЦП), в Українську православну церкву – Київський патріархат.
1992 р., 21–24 серпня	Всесвітній форум українців у Києві.
1993 р., 19 жовтня	Верховна Рада прийняла воєнну доктрину України.
1993 р., листопад	Кабінет Міністрів затвердив концепцію розвитку народної освіти – «Освіта» («Україна XXI століття»).
1994 р., 27 березня	Вибори до Верховної Ради України.
1994 р., червень – липень	Вибори Президента України. Президентом обрано Леоніда Кучму.
1995 р., 8 червня	Підписання Конституційного договору.
1995 р., листопад	Вступ України до Ради Європи.
1996 р., 28 червня	Прийняття Конституції України.
1997 р., 30 травня	Підписання договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною та Росією.
1997 р., 9 липня	Підписання Хартії про особливе партнерство між Україною і НАТО.

1998 р., 29 березня	Вибори до Верховної Ради України.
1999 р., 14 листопада	У другому турі президентських виборів переміг Л.Кучма.
2000 р., 16 квітня	Всеукраїнський референдум за народною ініціативою.
2001 р., червень	Україну відвідав Папа Римський.
2001 р., жовтень	Верховна Рада України прийняла Земельний кодекс України.
2002 р., 31 березня	Парламентські вибори в Україні.
2004 р., 30 жовтня	Перший тур президентських виборів в Україні.
2004 р., 21 листопада	Другий тур президентських виборів в Україні.
2004 р., 22 листопада	Початок «помаранчевої» революції. Протести проти масових фальсифікацій виборів.
2004 р., 27 листопада	Позачергове засідання Верховної Ради України. Політичне рішення про недійсність результатів президентських виборів та недовіру ЦВК.
2004 р., 3 грудня	Верховний суд України визнає результати виборів президента сфальсифікованими і призначає переголосування другого туру.
2004 р., 7 грудня	Верховна Рада України приймає пакет рішень щодо змін до Закону про вибори та політичну реформу.
2004 р., 26 грудня	Переголосування другого туру президентських виборів. Перемога В. Ющенка.
2005 р., 23 січня	Інавгурація Президента України В. Ющенка.
2005 р., 4 лютого	Затвердження Верховною Радою України нового складу Кабінету міністрів на чолі із Ю. Тимошенко.
2005 р., 26 березня	Верховна Рада України підтримала кандидатуру Ю.Єханурова на посаду прем'єр-міністра.
2006 р., 26 березня	Парламентські вибори та вибори до місцевих рад в Україні.
2006 р., липень–серпень	Утворення «антикризової» коаліції
2007 р., 30 серпня	Позачергові парламентські вибори
2007 р., 18 грудня	Сформовано уряд на чолі з Ю.Тимошенко
2010 р., 17 січня, 7 лютого	Президентські вибори в Україні. Обрання Президентом В.Януковича
2010 р., березень	Формування уряду на чолі з М.Азаровим
листопад 2013 – лютий 2014 рр.	«Революція гідності»
2014 р.	Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС)
2014 р., березень	Анексія Російською федерацією Автономної Республіки Крим.
2014 р., квітень	Воєнні дії на Донбасі.
2014 р., 25 травня	Президентські вибори в Україні. Обрання президентом П.Порошенка

2014 р., 26 жовтня	Парламентські вибори в Україні.
2014 р., грудень	Формування уряду на чолі з А. Яценюком

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Рівень професійної компетентності вступників оцінюється за 200-бальною шкалою:

I рівень – початковий Неправильні, фрагментарні відповіді, що демонструють нерозуміння суті програмового матеріалу в цілому, не володіння спеціальною термінологією.

II рівень – середній. Вступник володіє певною сукупністю теоретичних знань, практичних умінь, навичок, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання.

III рівень – достатній. Вступник знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обгрунтована, хоча їй і бракує власних суджень.

IV рівень – високий. Передбачає глибокі знання з фахових дисциплін; ерудицію, вміння застосовувати знання творчо, здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі, самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію. Відповідь вступника свідчить про його уміння адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні ситуації

Критерії оцінювання	Шкала оцінювання	Національна шкала оцінювання
Неправильні, фрагментарні відповіді, що демонструють нерозуміння суті програмового матеріалу в цілому, не володіння спеціальною термінологією.	0-99	Незадовільно
Вступник володіє певною сукупністю теоретичних знань, практичних умінь, навичок, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання.	100-149	Задовільно
Вступник знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обгрунтована, хоча їй і бракує власних суджень.	150-179	Добре
Передбачає глибокі знання з фахових дисциплін; ерудицію, вміння застосовувати знання творчо, здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі, самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію. Відповідь вступника свідчить про його уміння адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні ситуації тощо.	180-200	Відмінно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Археологія та стародавня історія України. Курс лекцій. Київ, 1992.
2. Баран В., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. Київ, 1991.
3. Баханов К. О. Дослідницька робота на уроках історії. Харків, 2014.
4. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Харків, 2005.
5. Бойко О. Д. Історія України: Посібник для студ. вузів. Київ: Академія, 2007..
6. Борисенко В. Курс української історії. Київ, 1997.
7. Брехуненко В. Богдан Хмельницький. Київ, 2007.
8. Брехуненко В. Козаки на степовому кордоні Європи / НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2011.
9. Величко С. Літопис. Київ, 1991. - Т.1-2.
10. Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ, 1995.
11. Винокур О., Трубчанінов С. Давня і середньовічна історія України. Київ, 1996.
12. Голод 1921-1923 років в Україні. Збірн. докум. і матеріалів. Київ, 1993.
13. Голод в Україні 1946-1947: Документи і матеріали. Київ, Нью-Йорк, 1996.
14. Грицак Я Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX ст. Київ, 1996.
15. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 томах. Київ, 1991-1997.
16. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Історія козацтва. Держава–військо–битви. Київ.: Арій, 2011.
17. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / Україна крізь віки: в 15 т. Київ, 1999. – Т. 8.
18. Гуржій О. Український хутір XV – XVIII ст.: Історичний нарис / Відп. ред. В. А. Смолій. – К.: Ін-т історії НАН України, 2007.
19. Гуржій О.І. Сто великих постатей і подій козацької України / О.І. Гуржій, Т.В. Чухліб. Київ: Арій, 2008. – 464 с.: іл.
20. Давня історія України. Київ, 1994-1995. Кн.1,2.
21. Даниленко В., Касьянов Г., Кульчицький С. Сталінізм на Україні (20-30-ті роки). Київ, 1991.
22. Дашкевич Я. Україна на перехресті світів: релігієзнавчі й соціокультурні студії / Упоряд. Л. Моравська, І. Скочиляс; Ред. кол.: М. Капраль, О. Малиць, М. Омельчук, І. Скочиляс, Н. Халак, А. Ясіновський. Львівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Львівський музей історії релігії; Гуманітарний факультет Українського католицького університету. Львів: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України; Видавництво УКУ, 2016.
23. Довбищенко М. Волинська шляхта у релігійних рухах (кінець XVI – перша половина XVII ст.) / Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Центр українознавства філософського факультету. Київ: ПП Сергійчук М. І., 2008.
24. Дорошенко Д. Огляд української історіографії. Київ, 1996.
25. Етнічний довідник. Національні меншини в Україні. Київ, 1996.
26. Залізняка Л. Нариси стародавньої історії України. Київ, 1994.
27. Ілюстрована енциклопедія історії України в трьох томах. Київ: Спалах, 2004. Т. 1: (від найдавнішого часу до кінця 18 ст.).
28. Ісаєвич Я. Україна давня і нова. Народ, релігія, культура. Львів, 1996.
29. Історія України від найдавніших часів до наших днів (Ю. Макар, Білецький). Чернівці, 1998.
30. Історія України. Кінець XVIII – поч. XX ст. Хрестоматія / А. Литвинчук, В. Сидорук, В. Цятко. Київ, 1997.
31. Історія України: нове бачення. Т.1-2. Київ, 1995-1996.

32. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. Київ: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. Т. 1.
33. Історія української культури. Київ, 1994.
34. Історія України / В. Баран, Л. Войтович, Я. Грицак та ін. 4 вид. Львів: Світ, 2003.
35. Історія України в особах: Козаччина (Авт. колектив: В. Горобець, О. Гуржій, В. Матях та ін.). Київ: Україна, 2000.
36. Історія України: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. М. Мордвінцев, А. Г. Слюсаренко. Київ: Знання-Прес, 2002.
37. Історія України: Навч. посіб. / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін. Підзаг. ред. В. А. Смолія. Київ: Альтернативи, 2002.
38. Історія України: Навч.-метод. посіб. для семінар. занять / В. М. Литвин, А. Г. Слюсаренко, В. Ф. Колесник та ін. За ред. В. М. Литвина. Київ: Знання, 2006.
39. Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-ті роки). Київ, 1991.
40. Ковалевська О. Таємниці козацьких портретів. Київ, 2019.
41. Коваль М. Україна: 1939 - 1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії. Київ, 1995.
42. Козацькі Січі (нариси з історії українського козацтва XVI – XIX ст.). Київ-Запоріжжя. 1998.
43. Колективізація і голод на Україні (1922 – 1933). Зб. докум. і матеріалів. Київ, 1993.
44. Колесник І. Українська історіографія XVIII – поч. XX ст. Київ, 2000.
45. Конституційні акти України. 1917 – 1920. Київ, 1992.
46. Король В. Ю. Історія України: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Академія, 2005. – 494 с.
47. Косик В. Україна і Німеччина в другій світовій війні. Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.
48. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. Київ, 1996.
49. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939). Івано-Франківськ, 1993.
50. Культура і побут населення України. Навчальний посібник. Київ, 1993.
51. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919 - 1928). Київ, 1996.
52. Лановик Б. Д. та ін. Історія України: Навч. Посібник для студ. Київ: Знання, 2000.
53. Лановик Б. Ілюстрована історія України: Короткий курс лекцій для студ. вищ. Закладів освіти. – Т.: Джура, 2003. – 428 с.
54. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. - Київ; Філадельфія, 1995.
55. Литвин В. Історія України. Підручник. Київ: Наукова думка, 2008.
56. Літопис Руський. Київ, 1989.
57. Літопис Самовидця. Київ, 1971.
58. Макарчук С. Український етнос. Виникнення та історичний розвиток. Київ, 1992.
59. Мицик Ю.А. Чигирин – гетьманська столиця. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007.
60. Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. Київ, 1996.
61. Нагаєвський І. Історія української держави XX ст. Київ, 1994.
62. Національні відносини в Україні у XX ст. Зб. докум. і матеріалів. Київ, 1994.
63. Новітня історія України. Київ, 2000.
64. Огієнко І. Історія українського друкарства. Київ, 1994.
65. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного розвитку українського народу. Київ, 1991.
66. Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917 - 1919 рр. Київ, 1995.
67. Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України. Київ, 1994.
68. Політична історія України / За редакцією В. Танцюри. Київ, 2001.
69. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х томах. Київ, 1992. - Т.1-2.
70. Пометун О. Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. Київ, 2010.

71. «Русалка Дністрова». Документи і матеріали. Київ, 1989.
72. Сергійчук В. Національна символіка України. Київ, 1992.
73. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. Київ, 1993.
74. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет. Київ, 1995.
75. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.). Київ, 2009.
76. Смуток І. Руська шляхта Перемишльської землі (XIV-XVIII ст.): Історико-генеалогічне дослідження / Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Львів: Простір Москва, 2017.
77. Стражний О. Український менталітет: ілюзії – міфи – реальність. Вид. 2-ге / Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Центр європейських гуманітарних досліджень; Центр досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2017.
78. Таїрова-Яковлева Т. Повсякдення, дозвілля і традиції козацької еліти Гетьманщини. Київ, 2017.
79. Толочко П. Літописи Київської Русі. Київ, 1994.
80. Толочко П. та ін. Стародавня історія України. У 2 т. Київ, 1996.
81. Трофимович В. Україна в роки другої світової війни (1939 – 1945). Львів, 1995.
82. Україна в XX столітті. Збірник документів і матеріалів. Київ, 2000.
83. Україна і Литва в XIV-XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти / Відп. ред. Сміливий В. А. Авт. кол.: Берковський В. Г., Блануца А. В., Ващук Д. П., Гурбик А. А., Черкас Б. В. [НАН України. Інститут історії України]. Луцьк: ЗАТ «Волинська обласна друкарня», 2011.
84. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2003.
85. Хрестоматія з історії держави і права України. Київ, 1997. Т. 1-2.
86. Чмихов М.О., Кравченко Н.М. та ін. Археологія та стародавня історія України. К., 1992.
87. Чорнобильська трагедія. Документи і матеріали. Київ, 1996.
88. Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. Київ: Арістей, 2005. 640 с.
89. Чухліб Т. Гетьмани України: війна, політика, кохання. Київ, 2016.
90. Чухліб Т. Гетьмани України-Русі: Донецьк: ТОВ «ВКБ «БАО», 2012.
91. Чухліб Т. Козаки і татари. Українсько-кримські союзи 1500–1700-х років. Київ, 2017.
92. Чухліб Т. Магнат, Козак і Гайдамака. Боротьба Русі-України за владу з Короною Польською (1569–1769 рр.). Київ, 2018.
93. Чухліб Т. Український гетьманат: історія національного державотворення XVII-XVIII ст. У 2-х кн. Київ, 2018.
94. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. Курс лекцій. Київ, 1999.
95. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ, 1997.
96. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). Київ, 1994.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

1. URL: <http://testportal.gov.ua/progist> - Програма ЗНО з історії України / Український центр оцінювання
2. URL: <http://history.org.ua> – сайт Інституту історії України
3. URL: <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
4. URL: <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України

5. URL: <http://www.konspekt.com> - Навчальний портал «Готуємось до занять»
6. URL: <http://www.litorys.org.ua>- проект електронної бібліотеки давньої української літератури
7. URL: <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
8. URL: <http://kozakbiblio.web-box.ru/audit.html/kozactvo-v-minulomu/chuhlb-taras-vasilovich-kultura-vjskovogo> // Чухліб Т. Козацька бібліотека
9. URL: <https://istzno.dp.ua> - Пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва: ЗНО з історії України
10. URL: <https://istzno.dp.ua/course/maps> - Історичні карти з Історії України для ЗНО
11. URL: https://znoclub.com/images/2018zno/pdf/Personalii_istoriya_2018_znoclubcom.pdf - Персоналії: ЗНО з історії України
12. URL: www.memory.gov.ua/- офіційний сайт Українського інституту національної пам'яті
13. URL: www/cossackdom.com – спеціалізований сайт, що містить документи, мапи, ілюстрації, наукові публікації, присвячені історії українського козацтва XV-XXI ст.

Навчально-методичне видання

Укладачі:

Галуха Л.Ю., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України РДГУ
Давидюк Р.П., доктор історичних наук, професор кафедри історії України РДГУ
Десятничук І.О., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри історії України
Шеретюк В.М., кандидат історичних наук, професор кафедри історії України, декан факультету історії, політології та міжнародних відносин РДГУ.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 032 «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»**

**для вступників на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
на основі здобутого ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня)
молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та для вступників, які не
менше одного року здобувають ступінь бакалавра**

Рецензенти:

Жилюк С.І., д.і.н., професор, Національний університет «Острозька академія».
Шеретюк Р.М., д.і.н., професор, Рівненський державний гуманітарний університет

Схвалено вченою радою факультету історії, політології та міжнародних відносин
Протокол № 3 від «27» березня 2020 р.